

КАЗНЕНОТО ДЕЛО ДАВАЊЕ ЛАЖЕН ИСКАЗ ВО КОНТИНЕНТАЛНОТО И ПРЕЦЕДЕНТНОТО ПРАВО

1.02 Прегледна научна стгаија УДК:343.364(497.7)

Апстракт

Авторката на трудот го анализира делото давање лажен исказ како кривично дело против правосудството кое припаѓа на категоријата *delicta propria* од причина што како извршител на ова дело не може да се јави било кое лице, туку извршителскиот круг е точно определен. Во анализата се прави споредба на законските решенија во Македонија и други европски држави кои припаѓаат на системот на европско-континентално право од една страна, како и на САД и државите од системот на прецедентното право, од друга страна.

Јадрото на расправата и анализата се врти околу прашањето дали обвинетиот може и треба или не треба да биде дел од извршителскиот круг кај ова дело. Во континенталните системи, обвинетиот не само што има право да се брани со молчење, туку може и да изнесува неистини без да биде санкциониран за тоа, што значи дека заштитата од себеобвинување е поставена во најширока смисла на зборот. Оттука, тој не може да биде одговорен за давање лажен исказ. Во САД, на пример, заштитата на обвинетиот од себеобвинување е потесно поставена, и изразена само преку правото на обвинетиот да молчи, но доколку тој, сепак, реши да сведочи, се третира како и секој друг сведок и оттука, ќе биде одговорен за давање лажен исказ доколку дава неистинити изјави. Авторката, покрај оваа, детектира и други разлики во системите, како што се заклетвата, различните санкции во државите итн., а како заеднички елемент го истакнува барањето за релевантност еквивалентно на условот за материјалност присутен во пресудите на судовите на САД, особено елабориран во случајот *United States v Dunnigan*.

Клучни зборови: обвинет, лажен исказ, заклетва, сведок, вештак, преведувач, толкувач.

1. Давањето лажен исказ како казнено дело *delictum proprium*

Тргувајќи од стојалиштето дека секое казнено дело првенствено претставува човечко поведение, произлегува фактот дека извршител на делото² е човекот,³ а многу често, неговите посебни својства претставуваат конститутивни елементи на законското битие. Токму оттука и произлегува поделбата на казнените дела на *delicta communia* и *delicta propria*, односно на општи и посебни - специјални казнени дела. За разлика од општите казнени дела чиј извршител може да биде било кое лице, посебните или специјални казнени дела се карактеристични по тоа што како извршител

¹Институт за казнено право, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св.Кирил и Методиј, Скопје

²Како извршител на казнено дело секогаш се јавува човекот како физичко лице, но за некои дела е предвидена казнена одговорност и на правни лица со измените на Кривичниот законик од 2004 година, кога за првпат е воведен овој институт во казненото законодавство на Република Македонија. Фактот што воведувањето на споменатиот институт го „следи“ т.н. паралелна одговорност, поточно за дејствието одговараат и физичкото лице и правното лице во чие име тоа дејствувало е уште една потврда дека во нашиот систем извршител е првенствено човекот.

³Марјановиќ, Ѓ., Каневчев, М., Македонско кривично право – општ дел, Скопје, 2010, стр. 102.

може да се јави само лице со посебно својство кое е предвидено како конститутивен елемент во законското битие на соодветната инкриминација.

Некои автори одат и понатаму во класификацијата на казнените дела според наведениов критериум; имено, посебните дела ги разгледуваат како прави и неправии посебни казнени дела, при што првите се оние каде што посебното својство е конститутивен елемент на битието на основното дело, додека вторите се облиците на општи казнени дела кои го добиваат епитетот *квалифицирани* со самото нивно извршување од страна на лице со посебно својство. Така, делото *давање лажен исказ*, на пример, претставува право посебно казнено дело, додека противправното лишување од слобода извршено од страна на службено лице е неправо посебно казнено дело.⁴

Иако општите дела лесно се препознаваат по тоа што диспозицијата кај нив започнува со „тој што...“, сепак многу често и зад ваквите диспозиции може да се крие специјално казнено дело. Во нашиот Кривичен законик такви се примерите со делата (или одредени облици) од чл.142 – мачење и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување, чл. 210 – недопуштено пресадување делови од човечкото тело итн.

Едно од карактеристичните посебни казнени дела е и погореспоменатото *делодавање лажен исказ* кое е непосредно поврзано со неколку процесноправни параметри: со постапката пред суд, обвинителство или друг орган, со вештачењето како доказно средство, сослушувањето на странки, обврската за сведочење и други, а кај ова дело посебно се издвојува неговото извршување во казнената постапка заради тешките последици и легитимните ограничувања на правата на човекот кои во вид на санкција произлегуваат од неа.

Во овој труд ќе биде посебно обработено токму ова дело како облик на специјално казнено дело, односно *delictum proprium* при што особено ќе биде истражено прашањето околу разликите во извршителскиот круг во системите на континенталното и прецедентното право.

2. Казненото дело давање лажен исказ во законодавствата на континенталниот правен систем

2.1 Кривичните дела против правосудството и давањето лажен исказ

Правосудниот систем и правосудната функција чии централни елементи претставуваат судскиот систем и судската функција, се еден од основните објекти на заштита кои се среќаваат во Кривичниот законик на Република Македонија, поточно посебна глава на казнени дела е посветена токму на повредите на непреченото функционирање на правосудството. Судскиот систем е клучен поим во правосудниот систем кој во поширока смисла на зборот ги опфаќа и јавното обвинителство, адвокатурата, нотарите, извршителите итн.⁵ Оттука, заклучуваме дека во рамките на објектот на заштита кај делата од оваа глава се опфатени и другите правосудни институции.⁶

Во прилог на претходното тврдење е и поширокото поимање, односно пошироката дефиниција на поимот судски систем како „вкупност на судовите во една држава, нивната организација, хиерархиска поставеност и поделба на надлежностите,

⁴ Ibid.

⁵ Арнаудовски, Љ., Судски менаџмент, Скопје, 2011, стр. 136.

⁶ Камбовски, В., Тупанчески, Н., Казнено право – посебен дел, Скопје, 2011 год., стр. 504

како и нивните односи со други институции кои учествуваат во судската функција на правораздавање и судска заштита на човековите слободи и права“.⁷

Потребата од посебна заштита на правосудството произлегува и од фактот што судската власт е една од трите во уставно определениот систем на поделба на државната власт.⁸ Ваквата, природна заснованост на споменатиот објект на заштита ја констатираат повеќе автори уште во времето на СФРЈ, иако, според нив, таквата поделба на власта не е концепциски соодветна на тогашното државно уредување.⁹

Кога се работи за делото давање лажен исказ, опфатот на заштитата излегува и надвор од стриктно судските постапки и ги опфаќа не само постапките што се водат пред суд, туку и управната, дисциплинската постапка и сл.

Што се однесува, пак, до позицијата на ова дело во поглед на внатрешната систематика, тоа е поместено во групата на кривични дела на попречување или отежнување на работата на правосудните органи.¹⁰ Имено, со ова дело се повредува остварувањето на судската и управната функција на законит и праведен начин, односно се оневозможува или попречува донесувањето на одлуките врз основа на вистинито утврдени релевантни факти. Поради тоа, ова дело има заеднички објект на заштита со делата лажно пријавување, кривично дело од чл. 366 и поднесување лажни докази – чл. 366-а.

Може да констатираме дека оваа „тројка“ казнени дела ја претставува казненоправната заштита од внесување намерна, умислена неистинитост во постапките чие неоткривање може да резултира со неправедни одлуки за ограничување или одземање на туѓи права.

2.2 Компаративна анализа на инкриминациите за давање лажен исказ

За исказот како основна детерминанта на делото и термилолошките недоследности во диспозицијата. Исказот претставува основна детерминанта на ова казнено дело. Исказот на обвинетиот и сведоците отсекогаш биле важно доказно средство во *казнената* постапка, бидејќи многу често, пронајдените траги на местото на настанот недоволно придонесуваат кон утврдувањето на фактичката ситуација. Во такви ситуации, изјавите на сведоците, па и на обвинетиот значително ја „насочуваат“ доказната постапка. Определени казнени дела се такви по својата природа што утврдувањето на фактичката состојба целосно или доминантно се заснова врз изјавите на обвинетиот и сведоците, вештаците и сл. Оттука, произлегува и потребата, субјектите кои даваат изјави во постапките да бидат обврзани на зборување на вистината.

Исказ претставува изјавата што во однос на фактите ја дава сведок или вештак.¹¹ Иако казненото процесно право ги познава категориите исказ на сведок и на вештак, а преведувачите и толкувачите всушност не даваат исказ, туку само ги преведуваат, односно толкуваат изјавите на други лица, во инкриминацијата се посочува на исказите на сите споменати субјекти. Се поставува прашањето дали

⁷ Камбовски, В., Судско право, Скопје, 2010 год., стр. 159

⁸ Чл. 8 од Уставот на Република Македонија, <http://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nspх>

⁹ Atanašковиќ, D., Kривично право - посебно право, Beograd, 1979, стр. 329.

¹⁰ Другите групи во внатрешната систематика на глава XVIII од КЗМ се дела на оневозможување на вршењето на функцијата на правосудството, дела на попречување на правосудните органи во извршувањето на одлуките, дела на злоупотреба на службената положба и дела од посебна природа. Подетално види Камбовски, В., Тупанчески, Н., Казнено право – посебен дел, стр. 505-506.

¹¹ Матовски, Н., Лажетик-Бужаровска, Г., Калајџиев, Г., Казнено процесно право, Скопје, 2011 год., стр. 195 и 207-208.

диспозицијата формулирана во чл. 367 во Кривичниот законик на Македонија соодветствува на релевантните процесноправни институти или сето тоа треба да се сфати во поширок контекст.

Имено, неспорно е правото на преведувач и толкувач за обвинетиот кој не го разбира јазикот на кој се води постапката пред судот и тоа претставува меѓународен стандард.¹² Нормативно гледано, ова право има поширок, политички контекст и не му припаѓа само на обвинетиот, туку на сите учесници во постапката. Преведувачите и толкувачите ги преведуваат сите документи, односно ги толкуваат изјавите на сведоците, вештаците итн. Законот за кривичната постапка определува дека органот што ја води постапката ќе овозможи, меѓу другото, усно преведување.

Имајќи го предвид фактот дека преведувачите и толкувачите само ги пренесуваат дадените изјави од страна на обвинетитот, сведокот, вештакот итн. од еден на друг јазик, односно преведуваат документи, несоодветното преведување од нивна страна повеќе можеби би требало да се набљудува како: а) злоупотреба на нивната работа, доколку тоа е направено со умисла, или б) несовесно работење, доколку е направено поради нестручност или невнимание.

Компаративно гледано, се среќаваат и законодавства каде што во рамките на ваквата инкриминација се опфаќаат различни дејствија, во смисла: давање лажен исказ од страна на сведок или вештак и давање невестинит превод/лажно преведување од страна на овластен преведувач/толкувач.

Во германското право, на пример, во диспозицијата се наведени само сведоците и вештаците кои даваат лажен исказ, додека во посебен став се наведува дека и делувањето на толкувачите во истата насока се поведува под истата инкриминација.¹³ **Германскиот Кривичен законик** исто така прави разлика помеѓу давањето лажен исказ под заклетва и оној облик кога исказот не е даден под заклетва.¹⁴ Заосновниот облик на делото е предвидена казна затвор до 5 години.

Швајцарскиот Казнен законик е уште попрецизен во смисла на термилошко разграничување; имено, чл. 307 од Швајцарскиот казнен законик го инкриминира делото преку неколку дејствија на извршување: лажно сведочење, лажно вештачење и лажен превод, а соодветно на тоа, извршителскиот круг го сочинуваат сведоците, вештаците и преведувачите, односно толкувачите.¹⁵ Пропишаната санкција е казна затвор до 5 години или парична казна и за основниот облик и за случаите кога исказите се дадени под заклетва. Полесен облик на делото е давањето лажен исказ за факти кои не се релевантни за судската одлука.

И законодавството на **Литванија** е попрецизно во диспозицијата, издвојувајќи ги преведувачите од вештаците и сведоците и определувајќи ја на следниот начин: „лице кое за време на истражната постапка, пред суд или пред Меѓународниот кривичен суд или пред друга меѓународна правосудна институција, даде лажен исказ како сведок или жртва, дава погрешни заклучоци или појаснувања како експерт или

¹²Калајџиев, Г., (со соработници), Ефективна одбрана во кривичните постапки во Република Македонија, Скопје, 2014, стр. 95

¹³Подетално в. Мицев, А., Кривични дела против правосудството со осврт на кривичното дело давање лажен исказ, магистерски труд одбранет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2014, стр. 22

¹⁴Веселс, Ј., Хетингер, М., Казнено право, посебен дел I, Берлин, 2008 (превод на македонски јазик, 2009), стр.210.

¹⁵ Swiss Criminal Code, достапно на <https://www.admin.ch/ch/e/rs/3/311.0.en.pdf>

специјалист или како преведувач даде лажен превод или истиот знае дека преводот е неточен....“¹⁶ Ваквите дејствија се санкционираат до затвор до 2 години.

Од друга страна, казненото законодавство на **Србија**, на пример, е на иста линија како и нашето, содржи скоро иста диспозиција, но предвидената казна е повисока за основното дело. Идентично, пак, со нашето решение е санкционирањето на давањето лажен исказ во казнената постапка, но за разлика од нашата инкриминација, српското законодавство го предвидува како посебен облик на делото случајот кога исказот е даден под заклетва.¹⁷

Хрватска го инкриминира давањето лажен исказ на попрецизен начин од Србија и Македонија во Казнениот закон од 2011 година (во примена од 2013 година), па во чл. 305, ст.1 определува дека дека сведок, вештак, преведувач или толкувач во претходна казнена постапка, во постапка пред суд, меѓународен суд чија надлежност ја прифаќа Република Хрватска, во арбитражна, прекршочна или управна постапка или во постапка пред нотар или дисциплинска постапка, даде лажен исказ, наод, мислење или лажно преведе, ќе биде казнет со казна затвор од шест месеци до пет години.¹⁸

Стојалишта околу определувањето на поимот лажен исказ. На давањето лажен исказ како кривично дело му се посветува посебно внимание во судските постапки, особено во казнената. Секој судија (претседател на советот) е должен да му предочи на сведокот, вештакот итн. дека треба да ја зборува вистината и дека изнесувањето лажни факти, односно давањето лажен исказ претставува казнено дело.¹⁹

Теоретски, поимот лажен исказ се разгледува од стојалиштата на две основни теории: објективна и субјективна. Според објективното гледиште, лажноста на исказот постои кога тој е во спротивност со реалноста. Тоа би значело дека постои можност оној кој го дава исказот да не е свесен дека нешто во неговата изјава не кореспондира со реалноста, а сепак да биде обвинет за делото, што во отсуство на субјективен елемент (умисла) би било нелогично, а дополнително, при давање објективно вистинит исказ за кој лицето мисли дека е лажен, би значело обид за делото.²⁰ Субјективната теорија има поинаков пристап, односно според неа, исказот е лажен кога е во спротивност со претставата на лицето што го дава исказот, односно сторителот свесно искажува спротивност од она што му е нему познато.²¹ Кривичната одговорност, сепак е детерминирана од повеќе аспекти, при што покрај тоа што исказот треба да биде објективно лажен, кај сторителот треба да постои и умисла.²² Тоа значи дека се исклучени случаите на погрешно забележување на фактите, погрешно меморирање или репродукција и сл.

За кругот на извршители на делото давање лажен исказ. Извршителскиот круг кај ова дело, како што може да се заклучи и од претходно наведеното, нашиот Кривичен законик го заокружува на сведоци, вештаци, преведувачи и толкувачи. Казниво е нивното сведочење пред суд или во управна, прекршочна или дисциплинска постапка, а по измените на Кривичниот законик од 2014 година и пред јавен

¹⁶Според Мицев, А., Кривични дела против правосудството со осврт на кривичното дело давање лажен исказ, магистерски труд одбранет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2014, стр. 29

¹⁷ Ibid.

¹⁸KaznenizakonHrvatske, cl. 305, достапен на <http://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>

¹⁹ Според чл.386 од Законот за кривичната постапка, Сл. Весник на РМ бр.150/10, 51/11 и 100/12, претседателот на советот ќе го опомене сведокот за должноста да му изнесе на судот сè што му е познато за предметот и ќе го предупреди дека лажното сведочење е кривично дело.

²⁰Камбовски, В., Тупанчески, Н., Казнено право – посебен дел, стр. 522

²¹Mrčela, M.,Kaznenadjelaprotivpravosuda, Hrvatskiljetopiszakaznenopravoipraksu, Vol.10 No.2, Zagreb, 2003, стр. 609.

²²Камбовски, В., Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија, Скопје, 2011, стр.1109.

обвинител, нотар, извршител или воопшто друг орган кој донесува одлуки во постапка уредена со закон.²³

Проширувањето на институциите/органите пред кои давањето лажен исказ е казниво е резултат на појава на случаи во кои субјекти кои давале лажен исказ врз кој се засновала определена одлука не можеа да бидат одговорни за тоа, заради тоа што диспозицијата на чл. 367 ги опфаќаше само изјавите дадени пред пред суд или во управна, прекршочна или дисциплинска постапка.

Генерално, давањето лажен исказ на странки во постапката, што значи во граѓанска постапка, не е казниво, освен ако врз таквата изјава се заснова судската одлука. Ова е предвидено во чл. 367, ст.3. Па така, Врховниот суд на Република Македонија во предметот КЗЗ бр. 33/00 истакнува дека давањето наследничка изјава во постапка за расправање на оставината не претставува доказ – сослушување на странка во парнична постапка врз основа на кој би се засновала пресудата, па според тоа ова дејствие не го исполнува законското битие на делото давање лажен исказ.²⁴

Од претходно изложената *компаративна анализа* произлегува дека и другите европски држави опфатени со анализата во *кругот на извршители* ги опфаќаат сведоците, вештаците, преведувачите и толкувачите, додека *обвинетиот не може да се јави како извршител* на ова дело.

Анализа на чл. 367 од Кривичниот законик на Македонија– облици на делото и санкционирање. Според позитивното право, кривичното дело давање лажен исказ е инкриминирано во чл.367 кој содржи седум става. Основното дело се состои во дејствието на сведок, вештак, преведувач или толкувач кој пред суд, јавен обвинител, нотар, извршител, орган на управа или друг орган кој донесува одлуки во постапка уредена со закон, ќе даде лажен исказ, а пропишана е парична казна или затвор до три години (ст.1). Во ст. 2 е инкриминирано дејствието на вештак кој ќе даде лажен наод и мислење во случаи определени со закон или по барање на заинтересирано лице – нарачател, кое се санкционира идентично како и делото од ст. 1. Истата казна е предвидена и за делото од ст. 3, според кој ќе се казни странка која при изведување на доказ со сослушување на странки во парнична или во управна постапка ќе даде лажен исказ, а врз овој исказ е заснована одлуката донесена во таа постапка.

Потешко се казнува давањето лажен исказ во кривична постапка (ст. 4), и тоа зависно од пропишаната санкција за делото за кое лицето лажно сведочело. Така, сторителот ќе се казни: 1) со казна затвор од една до три години ако за делото за кое се води кривична постапка е пропишана казна затвор од шест месеци до пет години; 2) со казна затвор од една до пет години ако за делото за кое се води кривична постапка е пропишана казна затвор до десет години и 3) со казна затвор најмалку четири години ако за делото за кое се води кривична постапка е пропишана казна затвор до 20 години или доживотен затвор.

Предвиден е и квалифициран облик на ова дело делото: имено, ако поради делото од ст.3 настапиле особено тешки последици за обвинетиот, сторителот ќе се казни со затвор од една до десет години (ст.5).

Во ставот 6 законодавецот предвидел факултативна основа за ослободување од казна, имено, ако сторителот доброволно го отповика својот лажен исказ пред да донесе правосилна одлука, може да се ослободи од казна. Потребно е лицето благовремено да го повлече дадениот лажен исказ, значи да се премисли, да го повлече

²³Спореди Каневчев, М. Кривичен законик, интегрален текст, Скопје, 2007, чл. 367 и Тупанчески, Н. , Кривичен законик, интегрален дел, Скопје, 2014, чл. 367.

²⁴<http://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2014/12/Davane-lazhen-iskaz.pdf>

лажниот и да даде нов, вистинит исказ. Доброволноста на отповикувањето на исказот значи сторителот самиот, без да биде наведен од друго лице или од некакви други околности и слично, да го отповика исказот.

Според праксата на Врховниот суд, нема доброволно откажување од лажниот исказ, кога тоа е сторено поради тоа што против сторителот е подигнато обвинение за кривично дело давање на лажен исказ.²⁵

Со измените од 2014 година е додаден нов став (7), кој предвидува казнена одговорност и на правно лице за ова дело. Ваквата ситуација бара сериозно преразгледување и на самото решение и на теоретското третирање на делото како едно од кругот своерачни дела – *delictamanupropria*. Имено, повеќе автори со право истакнуваат дека ова дело може да биде извршено само од страна на лицето што го поаѓа должноста за давање лажен исказ (не и преку друг, заедно со друг итн.) Уште повеќе, ова дело може да се изврши само со сторување.²⁶

Други содржински карактеристики кои треба да ги исполнува дејствието за да се смета за дело на давање лажен исказ се следните: исказот да се однесува на факти кои се релевантни за конкретната постапка, т.е. да се однесува на предметот на докажување – *themaprobandi*, а не за други факти кои воопшто не би влијаеле на одлуката донесена во таа постапка.²⁷ Ова соодветствува со т.н. *принцип на релевантност* односно *услов на материјалност* кој е клучен за постоење на делото во системите со прецедентно право, особено во САД.²⁸

Според некои автори, недостаток на инкриминацијата е тоа што непостои одредба во чл. 367 за давањето лажен исказ пред меѓународен суд или друга меѓународна институција, особено заради тоа што компаративно гледано, други држави експлицитно го предвидуваат и овој облик.²⁹

Дополнително прашање кое се јавува во тероријата е тоа за третманот на молчењето. Сосема нелогично и спротивно на правото на обвинетиот да се брани со молчење односно да се заштити од себеобвинување³⁰ или определен сведок да биде ослободен од должноста за сведочење, би било, тоа да се третира како давање лажен исказ, преку некакво апсурдно оправдување дека со тоа се прикриваат релевантите факти. Исто така, одбивањето на сведокот воопшто да даде исказ, односно да молчи, не може да се третира како давање лажен исказ.³¹ Во поткрепа на ова е и фактот што не секое казнено дело може да биде извршено и со несторување, а делото давање лажен исказ е *право своерачно комисивно дело*.³²

Изнесувањето лажни факти во ситуација кога сведокот, на пример, решил да даде исказ, дури и да не морал согласно Законот за кривичната постапка, во ситуациите опфатени со чл. 216 е веќе сосема спротивна ситуација во која тој може да се повика на одговорност. Значи, постои ова дело кога сведокот може да се користи со одредбата од чл.216 од Законот за кривичната постапка според која сведокот не е должен да

²⁵Пресуда на Врховниот Суд на Македонија, Кзз.бр.5/81 од 22.05.1981 година.

²⁶ Камбовски, В., Тупанчески, Н., Казнено право - посебен дел, Скопје, 2011, стр.524.

²⁷Ibid., стр. 521.

²⁸ Perkins, M.R., Criminal law, New York, 1969, стр. 454

²⁹Види, Мицев, А., Кривични дела против правосудството со осврт на кривичното дело давање лажен исказ, магистерски труд одбранет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2014, стр. 46

³⁰Ова, сепак, би се однесувало само за теоретските расправи карактеристични за прецедентните системи, каде обвинетиот се третира како сведок доколку реши да даде изјава, па може да се повика на одговорност за давање лажен исказ под заклетва.

³¹Mrčela, M., Kaznenadjelaprotivpravosuđa, Hrvatskiljetopiszakaznenopravoipraksu, Vol.10 No.2, Zagreb, 2003, стр.608.

³²Камбовски, В., Казнено право – општ дел, стр. 192

одговара на одделни прашања ако е веројатно дека сотоабисе изложил себеси или својот близок роднина на тешко криминално дело, значителна материјална штета или кривично гонење, но тој не се користи со тоа право и одлучи да даде исказ кој ќе биде невистинит.³³

3. Давањето лажен исказ во системите на прецедентното право

На делото давање лажен исказ во нашето и воопшто законодавствата на земјите кои припаѓаат на системот на континенталното право соодветствува казненото дело *perjury* во законодавството на САД и други држави - претставнички на прецедентното право, односно common law системот.

Со оглед на фактот што САД е федерација на држави, законодавство се носи и спроведува на две нивоа, и тоа на ниво на одделните држави и на федерално ниво, што соодветно се пресликува и на полето на казненото право. Казнените дела кои имаат т.н. федерален елемент се инкриминирани во соодветно поглавје на *US Code* кој претставува кодификација на сите правни области на ниво на федерацијата подготвен од Советот за правна ревизија на Претставничкиот дом (долниот дом на Конгресот) на САД.³⁴

Во поглед на *федералните казнени дела*, како што истакнавме, инкриминациите се дел од т.н. *US Code*, каде што во чл. 1621 од поглавјето 79, дел 1 од наслов 18 е определено законското битие на делото давање лажен исказ како федерално казнено дело. Во овој член се определени два облици на делото, поточно првиот облик се однесува на дејствието на лице кое со умисла ќе даде релевантна изјава за која знае дека не е точна, спротивно на дадената заклетва согласно закон, пред надлежен суд, службено или друго лице.³⁵ Вториот облик ги опфаќа изјавите, декларациите кои не се даваат под заклетва, туку под закана за кривична одговорност за давање лажен исказ.³⁶

Казнените законици на државите на САД исто така содржат инкриминации за ова дело.

Така, на пример, Казнениот законик на **Калифорнија** содржи идентична инкриминација во поглед на опфатените дејствија и облици, како погоренаведената од *US Code* и ова дело според калифорниското законодавство се казнува со затвор од две до четири години.³⁷ Казниво е и наведувањето на друго лице да даде лажен исказ, а дејствието кое резултирало со казнување и погубување на невино лице врз основа на давањето лажен исказ е казниво со смрт или со доживотен затвор без можност за уловен отпуст.³⁸

Кривичниот законик на **Аризона**, делото давање лажен исказ го смета за тешко казнено дело од четврта класа, и во чл. 2702 од поглавјето 13 ги опфаќа давањето лажни искази под заклетва, како и декларациите, сертификатите и изјавите кои не се дадени под заклетва, туку под закана за казнена одговорност за *perjury*. Државата Аризона го казнува и лажното заколнување и обликот на давање лажен исказ низ

³³ Камбовски, В., Тупанчески, Н., Казнено право - посебен дел, Скопје, 2011, стр.523.

³⁴ United States Code, Office of the Law Revision Counsel, <http://uscode.house.gov/>

³⁵ Види *US Code*, art.1621(1), *Perjury generally*, достапно на <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1621>

³⁶ Се работи за упатувачка диспозиција од ставот 2 на чл. 1621 од *US Code*, според која се верификуваат како точни податоци од декларации, сертификати и слично, согласно наслов 28, чл. 1746, подетално види на: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1746>

³⁷ *Penal Code of California*, Section 118-131, достапно на <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=pen&group=00001-01000&file=118-131>

³⁸ Види чл. 128 од *Penal Code of California*

неконзистентни изјави. За основното дело на давање лажен исказ, според правото на Аризона може да се изрече затвор од една и пол до 3 години, доколку се работи за првопрестапник.³⁹

Државата **Њујорк** разликува неколку облици на давање лажен исказ според различни степени зависно од тоа за какво дело бил даден исказот: давањето лажен исказ во трет степен се смета за полесно казнено дело од класа А, давањето лажен исказ во втор степен се смета за потешко казнено дело од класа Е, давањето лажен исказ во прв степен се смета за потешко казнено дело од класа Д. За првонаведениот облик може да се изрече затвор до 1 година, за второнаведениот облик може да се изрече казна затвор од 1 до 4 години, а за третонаведениот облик казна затвор од 1 до 7 години.⁴⁰

Давањето лажен исказ во Казнениот законик на **Тексас**⁴¹ е инкриминирано во насловот 8, поглавје 37, каде што во чл. 37.02 е предвидено основното дело кое е извршено секогаш кога едно лице под заклетва и во случаи на давање изјави без заклетва но под закана за казнена одговорност, дава лажен исказ што е казниво со парична казна или затвор до една година, додека давањето лажна релевантна изјава претставува потежок облик на делото и тоа е казниво со затвор од 2 до 10 години.⁴²

Во Кривичниот законик на **Вашингтон**,⁴³ исто така се прави разлика помеѓу давањето лажен исказ во прв степен и тоа се смета за облик на потешко казнено дело класа Б - казниво со затвор до 10 години, додека давањето лажен исказ во втор степен претставува тешко казнено дело, класа Ц - кое се казнува со затвор до 5 години. Давањето лажна заклетва се санкционира како потежок престап (gross misdemeanor) и се казнува парично или со затвор до 364 дена.⁴⁴

Кривичниот законик на **Охајо**,⁴⁵ во поглавјето 2921 во чл.11 го инкриминира давањето лажен исказ под заклетва, при што изјавата треба да е „материјална“, поточно релевантна и да може да влијае врз исходот на постапката. Ова дело во законодавството на Охајо се смета за тешко дело од трет степен и е казниво со затвор од 9, 12, 18, 24, 30 или 36 месеци затвор.⁴⁶

Законодавството на **Мериленд**,⁴⁷ во Кривичниот законик ги инкриминира давањето лажен исказ и наведувањето, поттикнувањето друго лице да даде лажен исказ. Давањето лажен исказ кој го исполнува условот на „материјалност“ се казнува со затвор до 10 години, а со истата казна ќе се санкционира и поттикнувачот на ова дело.

Казненото законодавство на **Флорида** прави разлика помеѓу давањето лажен исказ под заклетва во официјални постапки (пред суд, нотар, полиција итн.) и неофицијални постапки, при што исказот треба да го исполнува условот на „материјалност“, но знаењето на самото лице дека тој исказ е или не е материјален/релевантен, не е конститутивен елемент на делото. Така, ова дело, доколку е дадено во официјална постапка се казнува со затвор до 5 години, а доколку делото е сторено во постапка за најтешко казнено дело за кое може да се изрече смртна казна,

³⁹ Criminal Code of Arizona, достапно на <http://www.azleg.gov/ArizonaRevisedStatutes.asp?Title=13>

⁴⁰ Види Penal Code of New York, достапно на <http://public.leginfo.state.ny.us/lawssrch.cgi?NVLWO>:

⁴¹ В. Penal Code of Texas, достапно на <http://www.statutes.legis.state.tx.us/Docs/PE/pdf/PE.37.pdf>

⁴² Подетално в. на <http://www.statutes.legis.state.tx.us/Docs/PE/pdf/PE.12.pdf>

⁴³ Washington Criminal Code, <http://apps.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=9A.72>

⁴⁴ Подетално в. <http://apps.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=9A.20.021>

⁴⁵ Ohio Revised C.Code, достапно на <http://codes.ohio.gov/orc/2921>

⁴⁶ В. 2929.14 (3, б), <http://codes.ohio.gov/orc/2929>

⁴⁷ Maryland Criminal Law, достапно на <http://www.lexisnexis.com/hottopics/mdcode/>

казната за давање лажен исказ е до 15 години затвор. Доколку едно лице даде лажен исказ во неофицијална (неслужбена) постапка, ќе се казни со затвор до една година.⁴⁸

Како што забележуваме, не постои идентичност помеѓу казненото дело *perjury* во прецедентното право *и давањето лажен исказ* во континенталното право. Во САД и во common law системот, делото е секогаш врзано за некаков формален елемент на заклетва, афирмација и сличен услов/закана за казнена одговорност. Па, така генерално постојат два облици на *perjury*: едниот е давање лажен исказ под заклетва, а другиот ги покрива случаите кога се дава или потпишува изјава под полна материјална и кривична одговорност, како на пример, кога едно лице под полна материјална и казнена одговорност потпишува изјава во врска со неговите приходи и сл. Тоа значи, дека овие ситуации ги опфаќаат изјавите, декларациите и други акти кои се поднесуваат пред други органи и не се поврзани со судска или слична постапка.

Имајќи го предвид фактот дека потесен предмет на интерес во оваа анализа е давањето лажен исказ во казнената постапка, може да се заклучи дека еквивалент на таквото дело во САД е давањето лажен исказ под заклетва, затоа што сите сведоци, вештаци, вклучително и обвинетиот кога ќе реши да не се брани со молчење, туку да даде исказ, исто така дава заклетва и се третира како и секој друг сведок. Според Петтиот амандман на Американскиот устав, обвинетиот не смее да биде натеран да сведочи против себе во било каков кривичен случај.⁴⁹ Тоа значи дека обвинетиот има право на молчење и не смее да биде повикан од страна на обвинителот како сведок, ниту повикан од својот адвокат или од судот да даде изјава.⁵⁰ Одлуката да даде изјава е целосно негова и лична.

Покрај разликата во облиците, една од основните, веднаш воочливи разлики меѓу законодавствата на континенталното право и прецедентното право, е опфатот, односно исклучувањето на обвинетиот од извршителскиот круг кај делото давање лажен исказ. Додека европските казнени законодавства, недвосмислено ја следат линијата на исклучување на одговорноста на обвинетиот за давање лажен исказ, САД, на пример, има сосема поинакво стојалиште правно формализирано и потврдено низ судската пракса. Но, пред да го образложиме тоа, важно е претходно да се земат предвид неколку работи: имено, според правото на САД, за испитувањето на обвинетиот важно е исполнувањето на неколку услови, и тоа: почитување на т.н. Миранда права⁵¹ кои се однесуваат, поточно му следуваат на лице кое е лишено од слобода пред да започне неговото испитување, а се состојат во предупредувањето дека осомничениот има право на молчење и дека сè што ќе каже може да биде употребено против него во судската постапка, како и тоа дека има право на бранител по сопствен избор, а ако нема средства, ќе му биде поставен бранител по службена должност.⁵² По формалното поднесување обвинение против лицето, тоа стекнува статус на *обвинет* и веднаш може да се повика на правата стипулирани во Шестиот амандман на Уставот на САД.⁵³

⁴⁸Види Florida Statutes, достапно на http://www.leg.state.fl.us/Statutes/index.cfm?App_mode=Display_Statute&URL=0800-0899/0837/0837ContentsIndex.html&StatuteYear=2014&Title=-%3E2014-%3EChapter%20837

⁴⁹Види Criminal Defendants' Rights, <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/defendants-rights-during-court-trial-29793.html>

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ „Насловени“ според случајот од кој произлегуваат: *Miranda v. Arizona*, 384 US 436 (1966)

⁵² Илиќ, Д., Исказот на обвинетиот како доказ во казнената постапка, докторска дисертација, ПФ, Скопје, 2014 година, стр. 124

⁵³ Види; US Constitutional Amendments, достапно на <http://constitution.findlaw.com/amendments.html>

Правото на молчење и привилегијата за заштита од себеобвинување се денес широко прифатени права во казнените законодавства ширум светот, а своите корени ги влечат и од меѓународните документи како што се Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (чл.14, ст.3), Американската конвенција за правата на човекот (чл.8) и Европската конвенција за човекови права, како дел од чл. 6.

Во правото на САД, како што споменавме, тоа е предвидено во амандманот 5 од Уставот на САД, според кој ниедно лице не може да биде присилено да сведочи против себе. Но, за разлика од европските законодавства каде обвинетиот е исклучен од извршителскиот круг за делото давање лажен исказ, во САД со самото откажување од правото на молчење и давањето согласност да биде сведок, тој дава заклетва и е должен да ја зборува вистината,⁵⁴ а во спротивно ќе биде обвинет за давање лажен исказ под заклетва (perjury).

И во Англија и Велс,⁵⁵ санкционирањето на давањето лажен исказ е законски регулирано, и тоа уште со Perjury Act од 1911 година.⁵⁶ Всушност концептот на ова дело се „прелеал“ во правниот систем на САД од англиското common law. Ова дело и според англиското законодавство ги опфаќа изјавите дадени под заклетва од страна на сведок или преведувач кои се *материјални, релевантни* за предметот. Исполнувањето на условот на „материјалност“ го утврдува судот во секој конкретен случај.

Судската пракса дополнително ги детерминира елементите на ова дело. Според Commonwealth v. Mitchell, од многуте права на обвинетиот во кои спаѓаат правото на бранител, правична постапка, фер судење, право да сведочи во насока на своја одбрана, произлегува дека не може да се очекува дека секој обвинет, ќе ја кажува вистината, особено ако таа не е во негова корист. Натаму, се зема предвид и фактот дека многу често обвинетите имаат сосема различна перцепција за вистината и воопшто за тоа што го направиле и за околностите на случајот. Тоа се гранични случаи, кои во принцип нема да се третираат за давање лажен исказ од страна на обвинетиот поради отсуство на таква намера, определена во прецедентното право преку институтот *mens rea*, што всушност го означува субјективното битие на делото во вид на специфична умисла, намера. Меѓутоа, со оглед на фактот што обвинетите во државите со прецедентно право се сослушуваат како сведоци, доколку намерно, умислено даде лажен исказ под заклетва за релевантните факти, може да бидат обвинети за ова кривично дело. Посебно се отвора прашањето за утврдувањето на т.н. критериум на релевантност, т.е. условот за материјалност во контекстот на секој случај одделно.⁵⁷

Она што особено ги расветлува различностите на третманот на исказот на обвинетиот во поглед на неговата вистинитост е наведено во една од забелешките токму во овој случај; имено, се нагласува дека државите кои припаѓаат на континенталното право не го ставаат обвинетиот под заклетва и, оттука, произлегува неговото „ослободување“ од идна одговорност за давање лажен исказ.⁵⁸

Судската пракса во САД, исто така многу пластично ги определува основните елементи на битието на делото давање лажен исказ кои најексплицитно се востановени

⁵⁴ Илиќ, Д., Исказот на обвинетиот како доказ во казнената постапка, докторска дисертација, ПФ, Скопје, 2014 година

⁵⁵ Наведениот закон (Perjury Act 1911) не се применува во Шкотска и С. Ирска

⁵⁶ Perjury Act, 1911, достапно на <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/6/contents>

⁵⁷ Commonwealth vs. James Mitchell, достапно на <http://law.justia.com/cases/massachusetts/court-of-appeals/volumes/15/15massappct577.html>

⁵⁸ В.: Note 11, Commonwealth vs. James Mitchell, достапно на <http://law.justia.com/cases/massachusetts/court-of-appeals/volumes/15/15massappct577.html>

во случајот *United States v Dunnigan*,⁵⁹ а тоа се следните: исказот треба да е даден под заклетва, да биде исполнет т.н.материјален критериум, односно лажната изјава да се однесува на релеванти факти за случајот и таа да е дадена со намера да се даде лажен исказ, а не да се работи за случај кога едно лице дава неточна изјава затоа што не се секава на сите детали, збунето е или е во заблуда. Во поглед на вториот елемент – материјалниот критериум, во случајот *United States vBrown*, судот истакнува дека материјални изјави се оние кои имаат тенденција или можност да влијаат на одлуката на поротата. *United States v Dunnigane* уште еден пример соодветен на оваа тема, каде што осудената за ова дело како обвинета дала лажен исказ како сведок во својот сопствен случај за дело од областа на нарко-криминалот.

Во случајот *United States v. Remington*,⁶⁰ јасно може да се воочи дека лажните изјави од страна на обвинетиот во истражната постапка или во казнената постапка воопшто, директно го „водат“ во нова постапка, овојпат за давање лажен исказ под заклетва.

Во случајот *United States v. Gorman*,⁶¹ може да видиме како аргументираат осудениот и судот во поглед на граматичкото толкување на исказот и ситуационото значење на повеќезначните зборови. Така, на пример, на прашањето на еден од членовите на поротата, дали тој имал автомобил марка Бентли во гаражата, осомничениот одговорил: „не, никогаш“. Врз основа на овие зборови, а со оглед на фактот дека автомобилот требало да биде конфискуван, *Gorman* бил обвинет и осуден за давање лажен исказ под заклетва. Тој се жалел врз основа на тврдењето дека неговиот исказ не бил лажен, во смисла на тоа дека тој навистина никогаш не бил сопственик на таков автомобил. Но, неговото тврдење било отфрлено, бидејќи судот сметал дека дејствијата што тој повеќе пати го препаркирал, ангажирал луѓе да се грижат за одржувањето на автомобилот, како и фактот што на повеќе од соседите во гаражата им дал изјави дека ги бара „неговите“ клучеви и сл., покажуваат дека неговиот исказ е лажен, иако автомобилот формално бил во сопственост на неговиот братучед, односно другите докази укажувале на тоа дека токму тој го поседува конкретниот автомобил. *Gorman* тврдел дека погрешно е протолкуван неговиот исказ и дека одговорот дека никогаш немал Бентли, значи дека никогаш не бил сопственик на Бентли. Но, неговата жалба била отфрлена, бидејќи судот одговорот го толкувал во насока на тоа дека тој негирал поседување, владение на конкретниот автомобил. Во овој случај се отвораат низа прашања за праведноста на ваквата одлука, бидејќи на прв поглед произлегува дека *Gorman* бил жртва на прашање кое не било доволно јасно и прецизно поставено, а во таквите случаи товарот треба да го понесе оној што го поставува прашањето и да се одлучи во согласност со принципот *in dubio pro reo* од причина што навистина за ваквото прашање постои сомнеж заради повеќезначноста на изразот “to have”.

4. Заклучни согледувања

Од анализата може да заклучиме дека давањето лажен исказ претставува кривично дело против правосудството, а по својот карактер припаѓа на категоријата

⁵⁹ *United States v Dunnigan*, <https://www.law.cornell.edu/supct/html/91-1300.ZO.html>

⁶⁰ *United States v Remington*, <https://casetext.com/case/united-states-v-remington-2>

⁶¹ *United States v. Gorman*, http://federalevidence.com/pdf/2010/07-July/US_v._Gorman.pdf

delicta propria од причина што не може како извршител на ова дело да се јави било кое лице, туку извршителскиот круг е точно определен, односно специфициран.

Инкриминацијата од чл. 367 од Кривичниот законик на Македонија предвидува неколку облици, од кои како потешки се јавуваат давањето лажен исказ во кривична постапка, а особено ако конкретниот исказ директно влијаел на исходот од постапката, односно на одлуката. Во суштина ова дело ги опфаќа дејствијата со кои преку изнесување невистини се отежнува правилната работа на судството и други органи и токму затоа во одделни законодавства, претежно во оние кои припаѓаат на системот на прецедентно право, на одговорност може да се повика дури и обвинетиот.

Јадрото на расправата дали обвинетиот може или не треба да биде дел од извршителскиот круг кај ова дело го сочинува дилемата дали со ова не се навлегува во неговото право на молчење и заштита од себеобвинување. Во континенталните системи, обвинетиот не само што има право да се брани со молчење, туку може и да изнесува невистини без да биде санкциониран за тоа, што значи дека заштитата од себеобвинување е поставена во најширока смисла на зборот. Во САД, на пример, заштитата на обвинетиот од себеобвинување е потесно поставена, и изразена само преку правото на обвинетиот да молчи, но доколку тој, сепак, реши да сведочи, се третира како и секој друг сведок и оттука е должен да ја зборува само вистината.

Фокусирајќи се стриктно на давањето лажен исказ во казнената постапка, може да заклучиме дека правните системи на континенталното и прецедентното право, имаат неколку клучни разлики, но и сличности.

Првата разлика се состои во *заклетвата*. Прво, самата заклетва не се спомнува во диспозицијата на ова казнено дело кај нас и воопшто не е конститутивен елемент на законското битие. Второ, во Македонија обвинетиот не полага заклетва дека ќе ја зборува вистината, додека во САД доколку обвинетиот одлучи да даде исказ, се изедначува со секој друг сведок и полага заклетва од која и подоцна произлегува неговата казнена одговорност за лажниот исказ. Токму фактот што во САД обвинетиот може да одговара за давање лажен исказ, а во Македонија и воопшто во системите со континентално право – не одговара, е главната разлика кај ова кривично дело во споменатите системи.

Втората разлика се состои во тоа што според нашето законодавство, странките во постапката (парнична, управна) нема да одговараат за давање лажен исказ *доколку врз тој исказ не е заснована одлуката*. Потенцијалната опасност е поголема во казнената постапка и затоа во тој случај е казниво и давањето лажен исказ и без тој да влијаел врз одлуката. Во САД ситуацијата е различна, прво заради фактот што секоја од федералните држави има сопствено казнено законодавство кое помалку или повеќе се разликува од другите било по некој елемент, облик, терминологија или санцкија и второ, затоа што облиците се различни и првенствено тргнуваат од заклетвата и од заканата за казнена одговорност. Произлегува дека во САД казнивоста е пошироко поставена.

Голема разноликост, но и извесни сличности се среќаваат и во *поглед на санкционирањето*. Додека во Македонија законскиот максимум на казната затвор за најтешкиот облик на давање лажен исказ изнесува дваесет години, во САД во некои држави може да се изрече затвор кој се брои во месеци, а во други дури и доживотен затвор или смртна казна, доколку заради лажен исказ на едно лице, друго лице било егзекутирано.

Во поглед на сличностите, телеолошки и систематски толкувано, во двата системи целта е да се заштити судството и други органи и јавни служби кои спроведуваат постапки согласно закон од попречувања во вид на давање лажни изјави

и факти, што *de facto* значително би ја одолговлекло или оневозможило работата и утврдувањето на вистината, па оттука и систематизацијата е доста слична: овие дела се сместени во поглавјата на казни дела против правосудството, против судството, против правосудството и јавните служби и слично.

Втората значајна сличност се состои во (*истозначноста* на) барањето за „релевантност“ во македонското и условот за „материјалност“ во правото и праксата на САД. Според нашето законодавство, ова е дело на апстрактно загрозување, па постои и тогаш кога исказот навистина се однесува на релевантни факти (факти кои се предмет на докажување), иако тој исказ не влијаел на донесената одлука. Во САД, на пример, исто така се бара исказот да е за релевантни околности и факти кои е доволно и само да имаат потенцијал, можност да влијаат на одлуката, како што тоа е јасно илустрирано во случајот *United States v Dunnigan*.

Но, споменатава сличност, како што наведовме, се изразува преку идентичност, *истозначност на содржината* на овие услови. Исклучувањето на казнивоста на давањето лажен исказ во случај на непостоење на релевантност, односно материјалност не е правило ни во еден од двата системи. Имено, иако генерално, лицето е одговорно за давање на лажен исказ за релевантни факти и околности, и во континенталното право (на пр. Швајцарија) и во САД (во одделни држави) се среќаваат (ретки) случаи на санкционирање и за невистинити искази кои воопшто не се релевантни, односно немаат потенцијал да влијаат врз одлуката во конкретниот случај.

Сметаме дека ваквото проширување на казнената одговорност е неоправдано и претерано, бидејќи со тоа државата навлегува во области кои треба да се евентуално под лупата на морална, етичка, но не и на казнена одговорност, особено што и во потешките случаи многу е тешко да се докаже дали едно лице умислено лажело или едноставно не било свесно за невистинитоста на својата изјава.

Од сето горенаведено, произлегува дека казненоправната регулатива на оваа проблематика во Македонија во поглед на нивото на заштита, облиците на делото и санкциите е конзистентна со поголемиот дел од компаративните решенија, но потребна е интервенција во насока на терминологско прецизирање во диспозицијата за основниот облик на делото заради разграничување на дејствијата што ги преземаат различните извршители (сведоци, вештаци, преведувачи и толкувачи).

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Арнаудовски, Љ., Судски менаџмент, Скопје, 2011
2. Atanasković, D., Krivičnopravo - posebnidlo, Beograd, 1979
3. Веселс, Ј., Хетингер, М., Казнено право, посебен дел I, Берлин, 2008 (превод на македонски јазик, 2009)

4. Илиќ, Д., Исказот на обвинетиот како доказ во казнената постапка, докторска дисертација, ПФ, Скопје, 2014
5. Калајџиев, Г., (со соработници), Ефективна одбрана во кривичните постапки во Република Македонија, Скопје, 2014
6. Камбовски, В., Казненоправо – општдел, Скопје, 2011
7. Камбовски, В., Тупанчески, Н., Казненоправо – посебендел, Скопје, 2011
8. Камбовски, В., Судско право, Скопје, 2010
9. Камбовски, В., КоментарнаКривичниотзаконикнаРепубликаМакедонија, Скопје, 2011
10. Каневчев, М., Кривичен законик, интегрален текст, Скопје, 2007
11. Марјановиќ, Ѓ., Каневчев, М., Македонскокривичноправо – општдел, Скопје, 2010
12. Матовски, Н., Лажетик-Бужаровска, Г., Калајџиев, Г., Казнено процесно право, Скопје, 2011
13. Мицев, А., Кривични дела против правосудството со осврт на кривичното дело давање лажен исказ, магистерски труд одбранет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2014
14. Mrčela, M., Kaznenadjelaprotivpravosuđa, Hrvatskiljetopiszakaznenopravoipraksu, Vol.10 No.2, Zagreb, 2003
15. Perkins, M.R., Criminal law, New York, 1969
16. Тупанчески, Н., Кривичен законик, интегрален дел, Скопје, 2014
17. Закон за кривичната постапка, Сл. Весник на РМ бр.150/10, 51/11 и 100/12
18. Устав на Република Македонија, <http://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nspх>
19. Swiss Criminal Code, <https://www.admin.ch/ch/e/rs/3/311.0.en.pdf>
20. KaznenizakonHrvatske, <http://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>
21. United States Code, Office of the Law Revision Counsel, <http://uscode.house.gov/>
22. Penal Code of California, Section 118-131, <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=pen&group=00001-01000&file=118-131>
23. Criminal Code of Arizona, <http://www.azleg.gov/ArizonaRevisedStatutes.asp?Title=13>
24. Penal Code of New York, <http://public.leginfo.state.ny.us/lawssrch.cgi?NVLWO:>
25. Penal Code of Texas,<http://www.statutes.legis.state.tx.us/Docs/PE/pdf/PE.37.pdf>
26. Washington Criminal Code, <http://apps.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=9A.72>
27. Ohio Revised Criminal Code,<http://codes.ohio.gov/orc/2921>
28. Maryland Criminal Law, <http://www.lexisnexis.com/hottopics/mdcode/>
29. Florida Statutes,http://www.leg.state.fl.us/Statutes/index.cfm?App_mode=Display_Statute&URL=0800-0899/0837/0837ContentsIndex.html&StatuteYear=2014&Title=-%3E2014-%3EChapter%20837
30. Criminal Defendants' Rights, <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/defendants-rights-during-court-trial-29793.html>
31. US Constitutional Amendments,<http://constitution.findlaw.com/amendments.html>
32. Perjury Act, 1911, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/6/contents>
33. Commonwealth vs. James Mitchell, <http://law.justia.com/cases/massachusetts/court-of-appeals/volumes/15/15massappct577.html>
34. United States v Dunningan, <https://www.law.cornell.edu/supct/html/91-1300.ZO.html>
35. United-States-v-Remington , <https://casetext.com/case/united-states-v-remington-2>
36. United States v. Gorman, http://federalevidence.com/pdf/2010/07-July/US_v._Gorman.pdf

**THE CRIME OF PERJURY IN THE SYSTEMS OF CONTINENTAL (CIVILIAN)
LAW AND THE COMMON LAW**

**1.02 Review Article
UDK: 343.364(497.7)**

Summary

The author of this article analyzes the crime of giving false testimony - perjury as a crime against justice that belong to the category *delicta propria* since as the perpetrator of this crime cannot take place any person, but the perpetrators ' circle is specified. The analysis compares the legal solutions in Macedonia and other European countries that belong to the system of European-continental law (civil law tradition) on one hand and the US and the states of the system of case law, on the other.

The core of the debate and the analysis turns on the question whether the defendant may and should or should not be considered possible perpetrator in this case. In the continental law systems, the defendant not only has the right to defend himself with silence, but could amount to false testimony without being penalized for it, which means that the protection from self-accusation is set in the broadest sense of the word. Hence, he cannot be responsible for perjury. In the US, for example, the protection of the accused from self-accusation is more closely set, and only expressed through defendant's right not to give statement, but if he decides to testify, is treated like any other witness, and thus will be responsible for perjury. The author, in spite of this, detects other differences in the different systems, such as the element of oath, the different sanctions in different countries etc., and as a common element highlights the requirement for relevance equivalent to the requirement of materiality present in the judgments of the courts of the United States, especially in the case elaborated United States v Dunnigan.

Key words: defendant, oath, perjury witness, expert witness, translator, interpreter.

⁶²Assistant Professor, University of "Ss. Cyril and Methodius", Law Faculty "Iustinianus Primus" in Skopje.